

Scenariji budućnosti ruralnih područja Hrvatske

Prof.dr.sc. Aleksandar Lukić

Sveučilište u Zagrebu

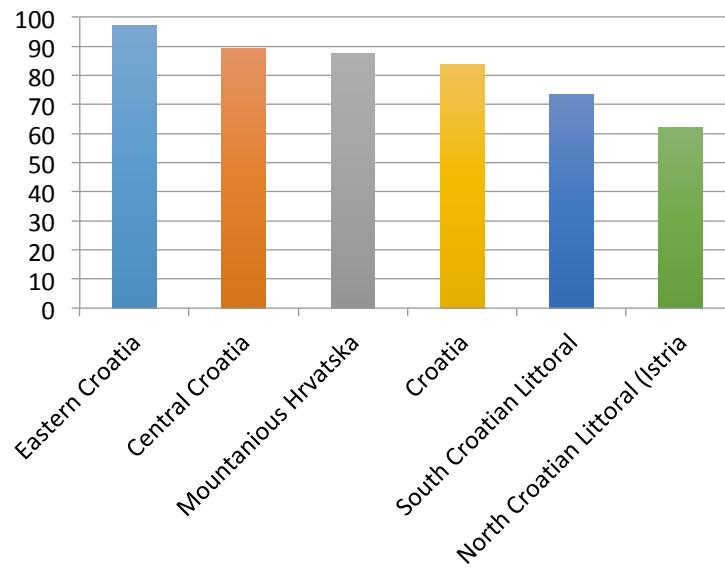
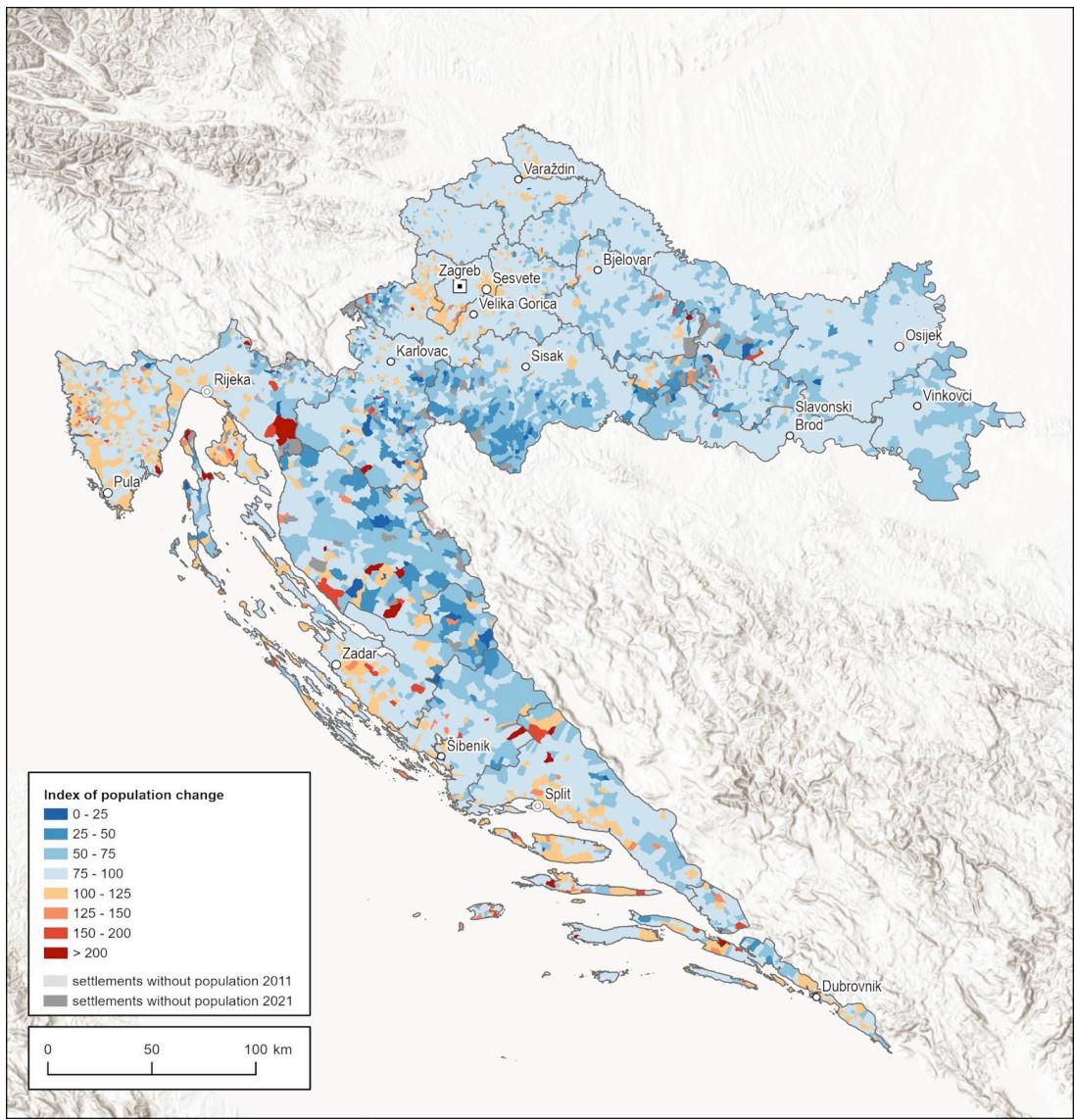
Prirodoslovno-matematički fakultet

Geografski odsjek

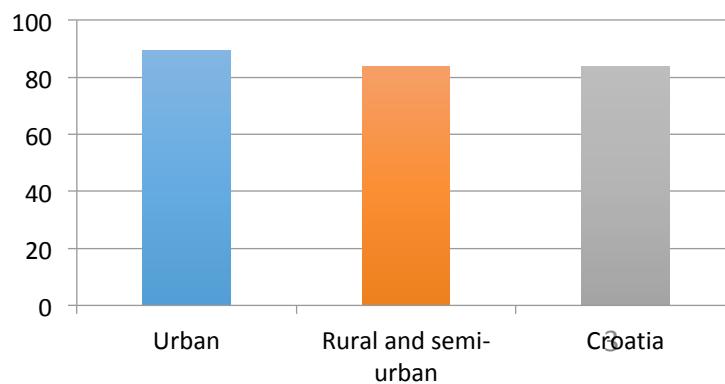
Cilj, svrha i prostor istraživanja

- **CILJ:** Oblikovanje niza varijantnih razvojnih scenarija ruralnih područja Hrvatske 2030.
- **SVRHA:** poticanje znanstveno utemeljene javne rasprave o budućnosti ruralne Hrvatske, koja je suočena s brojnim problemima i izazovima
 - u akademskoj zajednici
 - među dionicima i akterima razvoja
 - u javnosti
- **PROSTOR:** Ruralna i mješovita područja Hrvatske
 - sela, urbanizirana naselja, mala gradska naselja do 5.000 st.
 - 50% stanovnika Hrvatske
 - tipološki različita – no pretežito negativna demografska i gospodarska obilježja, izuzev periurbanih područja i dijela obalne zone

Depopulating settlements in Croatia 2011-2021 (share, %)

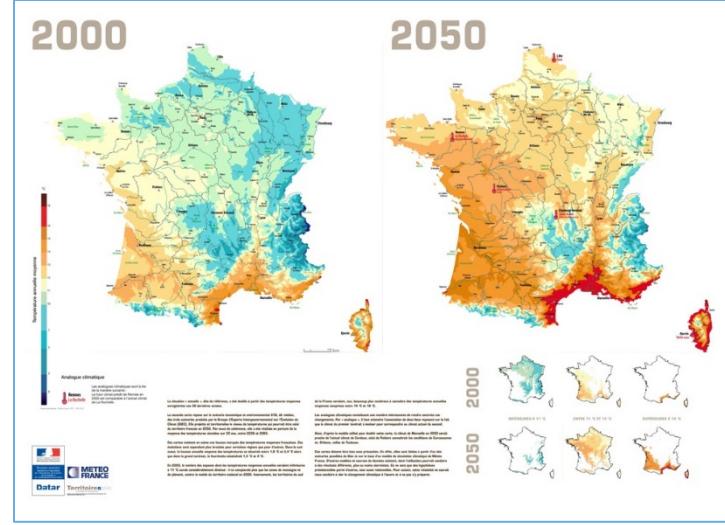

Depopulating settlements in Croatia 2011-2021, by type (share)

Što je metoda scenarija?

- Scenarij - razumljiv opis mogućeg stanja u budućnosti temeljen na kompleksnoj mreži utjecajnih čimbenika.
- U društvu prisutan od davnina, posebno u okviru vojnih operacija.
- Od druge polovice 20. stoljeća
 - sve češće se počinje koristiti u poslovnom okruženju, ali i u regionalnom i prostornom planiranju

**LA FRANCE
DE 2040** UNE EXPOSITION
DE LA DATAR

Territoires 2040 aménager le changement

Rencontre Débat

Que peut-on attendre de la prospective territoriale : ses méthodes, ses enjeux, ses limites ?

Avec Bernard Brunet, directeur de la SCOP SAPE, spécialiste du développement local. Il animera plusieurs exercices de prospective au sein du CESIR.

Philippe Estebé, directeur d'études à AQUAIS, directeur de l'INSEATE, il présidera le conseil critique de la prospective "Territoires 2040" conduite par la DATAR.

Jean-Pierre Gobat, professeur émérite de géologie à l'université de Toulouse 1 Capitole, vice-président de la Communauté de communes de l'Agence Il conduira de nombreux exercices de prospective sur le Région Midi-Pyrénées.

Animatrice Laurence Barthe et Marie-Christine Jallot

Entrée libre

Contact : cpt@ensiacet.fr

Université de Toulouse II-Le Mirail
Maison de la Recherche, salle D29
Mardi 21 janvier 2014 de 15h à 17h

Metodologija istraživanja

- **Kvantitativne metode**
 - Multivariatne analize –
 - Faktorska i klaster
 - Metoda simulacije
 - Anketno istraživanje
- **Kvalitativne metode**
 - Dubinski polustrukturirani intervjuji
 - Lokalne akcijske grupe (10)
 - Zadruge (6)
 - Jedinice lokalne samouprave (6)
 - DELFI
 - Znanstvenici koji istražuju ruralna područja s različitim aspekata (37)
- **Daljinska istraživanja**
 - Promjena zemljišnog pokrova analizom satelitskih snimaka
- **GIS analiza**
- **Kartografska vizualizacija**

Agronomija	3
Agrarna ekonomija	6
Antropologija	2
Arhitektura i urbanizam	1
Demografija	3
Ekonomija	3
Etnologija	1
Geografija	9
Prostorna ekonomija	2
Socijalni rad	1
Sociologija	5
Šumarstvo i zaštita okoliša	1

2015.

RAZLIČITI TIPOVI RURALNIH PODRUČJA

TRANZICIJA
ULAZAK HRVATSKE U EU
GLOBALIZACIJA

Demografski procesi
Gospodarska održivost
Socijalna infrastruktura
Dostupnost i komunalna opremljenost
Obrazovanje, diverzifikacija i inovacije
Životni stilovi i svijest o resursima ruralnih područja

KLJUČNI ČIMBENICI RAZVOJA
RURALNIH PODRUČJA

POLITIČKI OKVIR
SOCIJALNI KAPITAL
INSTITUCIONALIZACIJA ODNOSA MEĐU AKTERIMA
RURALNOG RAZVOJA

RAZLIČITI ODGOVORI RURALNIH ZAJEDNICA

2030.

RAZLIČITI TIPOVI RURALNIH PODRUČJA

Demografski procesi

- Ovisni o tipu ruralnih područja
- Osnovni problemi većine ruralnih područja – starenje, depopulacija
- Kako zadražati mlade?

Gospodarska održivost

- **Odnos velikih i malih gospodarskih aktera**
- **Dominantan utjecaj političkih odluka**

Politički okvir

- Utjecaj administrativno-teritorijalnog ustroja
- Utjecaj zakonske regulative, posebno u vezi upravljanja poljoprivrednim zemljištem
- Je li moguć teritorijalni, integralni pristup ruralnim područjima?
- **Sadržaji prilagođeni dobno-spolnoj strukturi stanovništva**
- **Gradski sadržaji kao nadogradnja, a ne nužnost**

Dostupnost i komunalna opremljenost

- Preduvjet ostanka u udaljenijim ruralnim područjima
- Život dostojan čovjeka

Životni stilovi i svijest o resursima ruralnih područja

- **Okrenutost zdravim stilovima života kao nova prilika ruralnih područja**
- **Mentalitet kao kočnica razvoja**

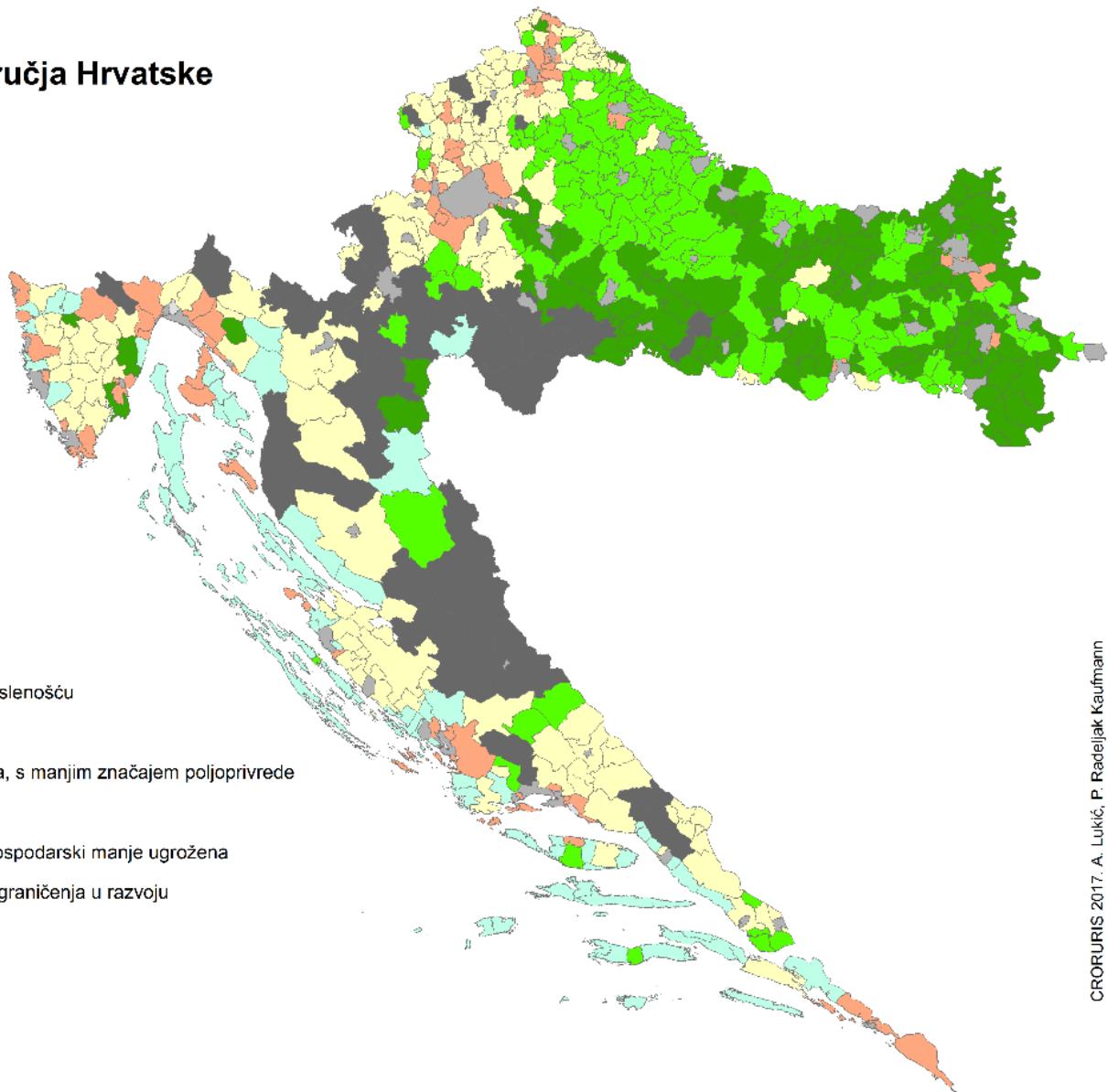
Obrazovanje, diverzifikacija i inovacije

- Obrazovanje mladih u zanimanjima koja su potrebna na lokalnom tržištu rada
- Nove tehnologije
- Autohtoni proizvodi kao razvojna prilika
- **"Novi" endogeni akteri: LAG, klasteri, udruge, zadruge**
- **Egzogeni akteri**
- **Odnosi moći**

Institucionalizacija odnosa među akterima ruralnog razvoja

Tipologija ruralnih i mješovitih područja Hrvatske

DEMOGRAFSKA STAGNACIJA/ IMIGRACIJA

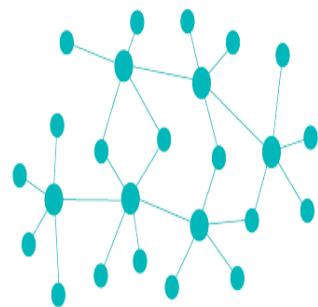
Gospodarski razvoj
Sinergijski i inovativni pristupi
Lokalni, endogeni razvojni resursi
Poticajno institucionalno i poslovno
okruženje.

Zajednička vizija
LAG i proaktivni pojedinci
Snažnije udruživanja
Okrupnjeno poslovanje
Povećana konkurentnost i ohrabreno
poduzetništvo.

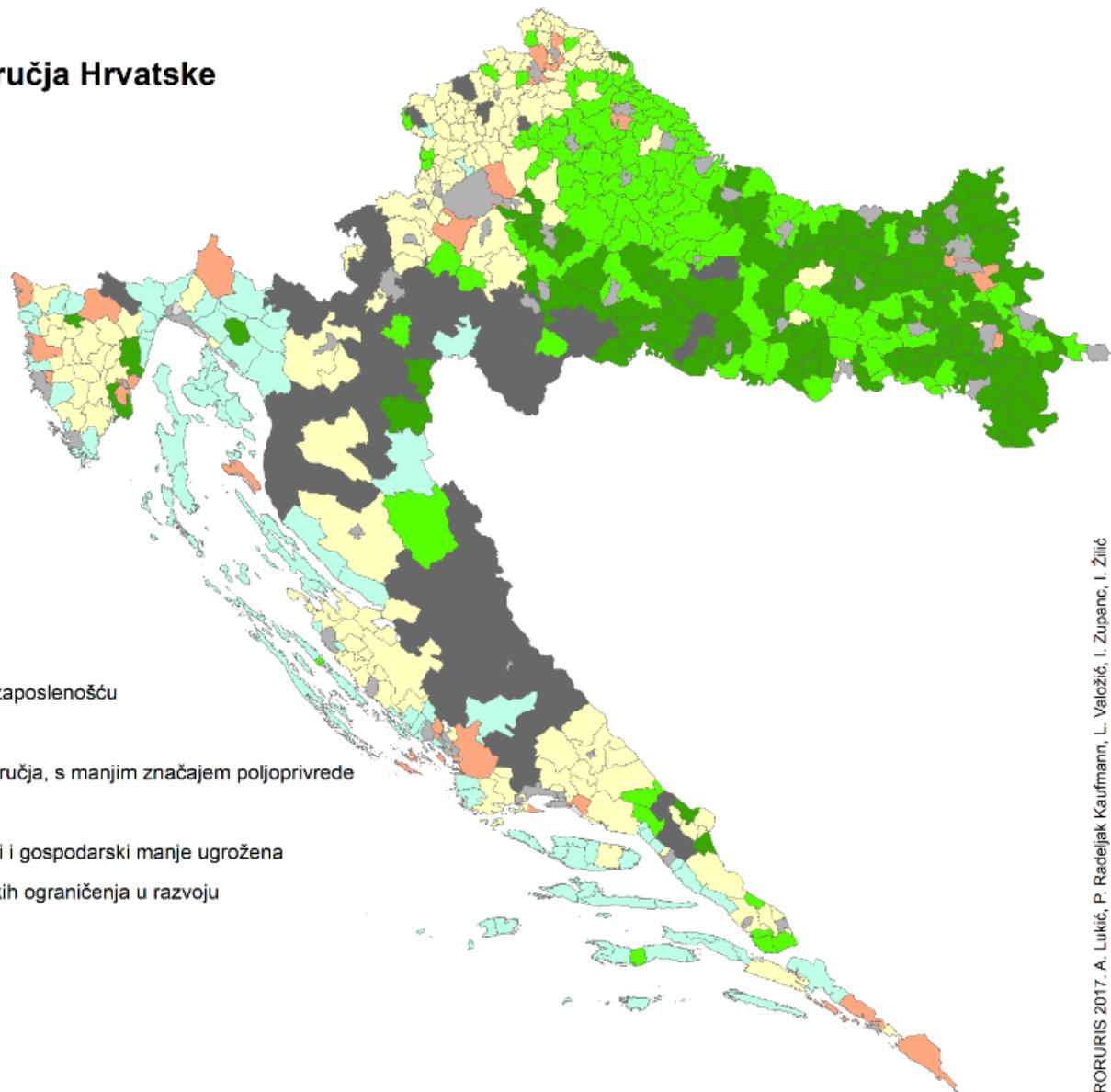
Multisektorsko gospodarstvo
Otvaranje raznovrsnih radnih mesta
Imigracijska i redistributivna
populacijska politika – demografska
stabilizacija i porast

Decentralizacija institucionalnog okvira
Smanjene administrativne prepreke i
nesigurnost pravnog okvira.
Utjecaj ZPP i ostali EU fondova
značajniji nakon 2020.
Geopolitička stabilnost

Tipologija ruralnih i mješovitih područja Hrvatske

Scenarij 1

- Pretežito poljoprivredna područja, sa značajnom nezaposlenošću
- Izrazito poljoprivredna područja
- Snažnije urbanizirana i demografski dinamičnija područja, s manjim značajem poljoprivrede
- Turistička, demografski starija područja
- Ekonomski vrlo diverzificirana područja, demografski i gospodarski manje ugrožena
- Područja kriznih demografskih obilježja i gospodarskih ograničenja u razvoju
- Bez podataka
- Gradska naselja veća od 5000 st. (2011.)

Započet novi smjer
Sporije i manje intenzvine promjene
nego u Renesansi
Aktivacija starijeg stanovništva
Poljoprivreda i selektivni turizam
kao poluge razvoja

Inovativno rješavanje problema
vlasništva i upravljanja
poljoprivrednim zemljištem
Jača strukovno obrazovanje
Multifunkcionalnost poljoprivrede

Raste potreba za radnom snagom –
“uvoz” radne snage kao
kompenzacijnska mjera u gospodarstvu
Mjere populacijske politike još ne daju
rezultate

Geopolitička
nestabilnost i
neizvjesnost u JIE

WHAT IF? WHAT
WHAT WHAT IF? IF?
IF? WHAT IF?

Slabi ljudski i društveni kapital
Nedostaju lokalni razvojni potencijali
Odljev mladog stanovništva – nepovratni gubitak znanja

NA
PUTU
PREMA DOLJE

Paternalistički odnos intitucionalnog okvira i aktera
Nastavak političke i fiskalne centralizacije
Izostaju pozitivni učinci PRR i fondova EU zbog slabe apsorpcijske moći

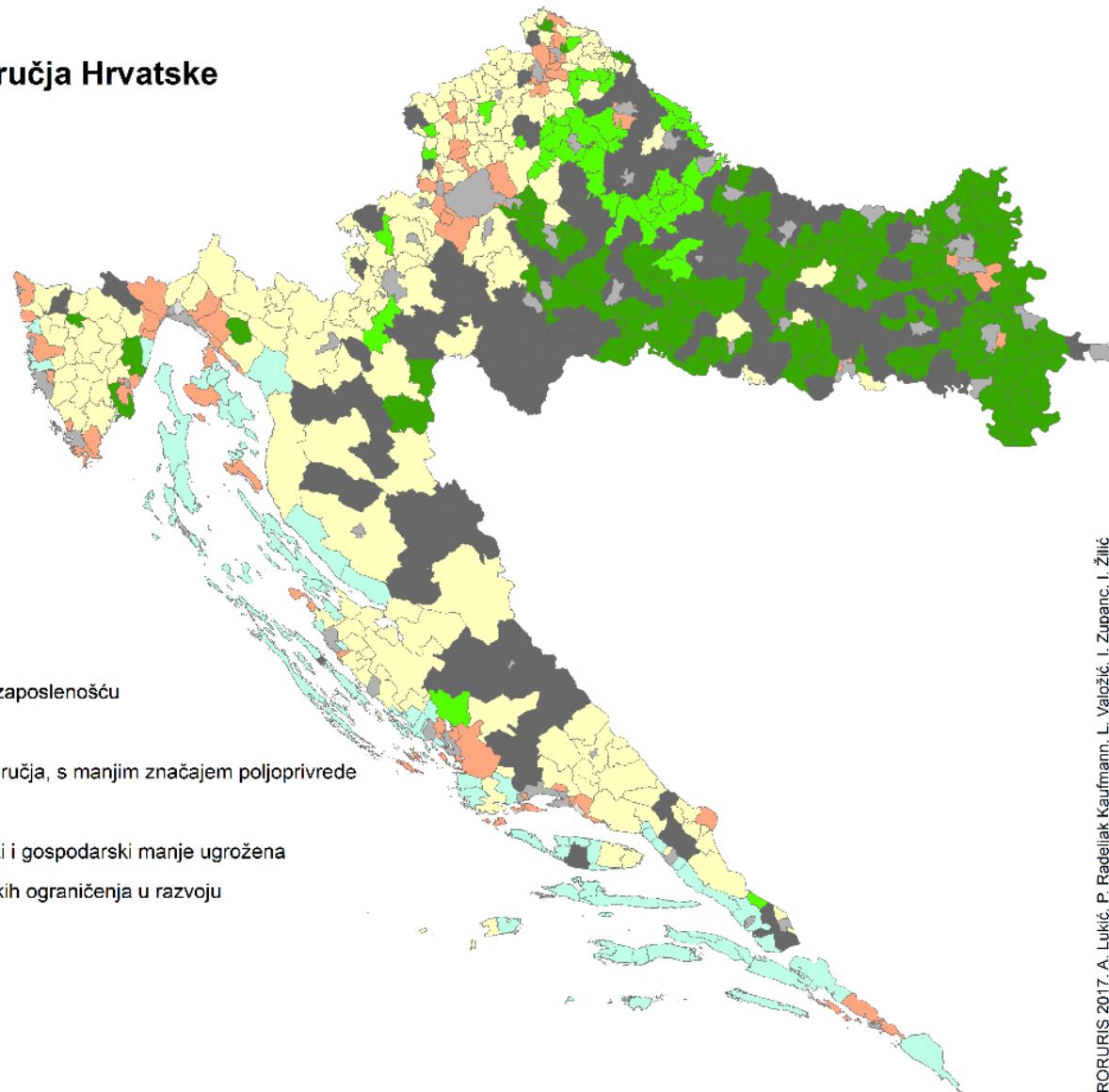
Nema sustavnog pristupa demografskoj politici
Nesustavan “uvoz” radne snage
Atrofira lokalni identitet

Neodrživo korištenje prirodnih resursa kao osnova razvoja
Geopolitička nestabilnost – posebno ugrožena pogranična područja

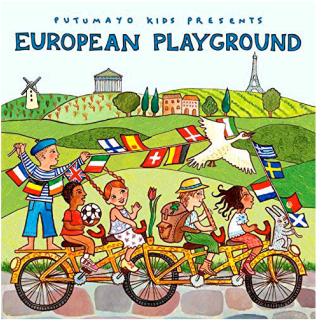
Tipologija ruralnih i mješovitih područja Hrvatske

Scenarij 3

- Pretežito poljoprivredna područja, sa značajnom nezaposlenošću
- Izrazito poljoprivredna područja
- Snažnije urbanizirana i demografski dinamičnija područja, s manjim značajem poljoprivrede
- Turistička, demografski starija područja
- Ekonomski vrlo diverzificirana područja, demografski i gospodarski manje ugrožena
- Područja kriznih demografskih obilježja i gospodarskih ograničenja u razvoju
- Bez podataka
- Gradska naselja veća od 5000 st. (2011.)

0 50 100 200 km

Iako broj stanovnika stagnira ili raste,
stari dobni sastav ostaje prepreka
razvoju
Masovni turizam i vikendaštvo –
Hrvatska kao europski “playground”

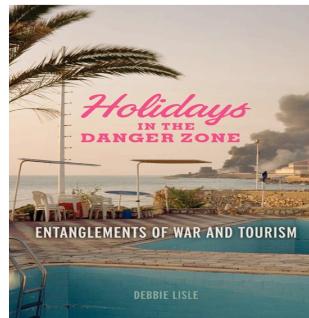
Proizvodni kapaciteti Hrvatske
bez inovativnosti i umrežavanja
zamiru

Usporavanje emigracije iz Istočne
Hrvatske – pasivnost i povezanost
sa zemljom

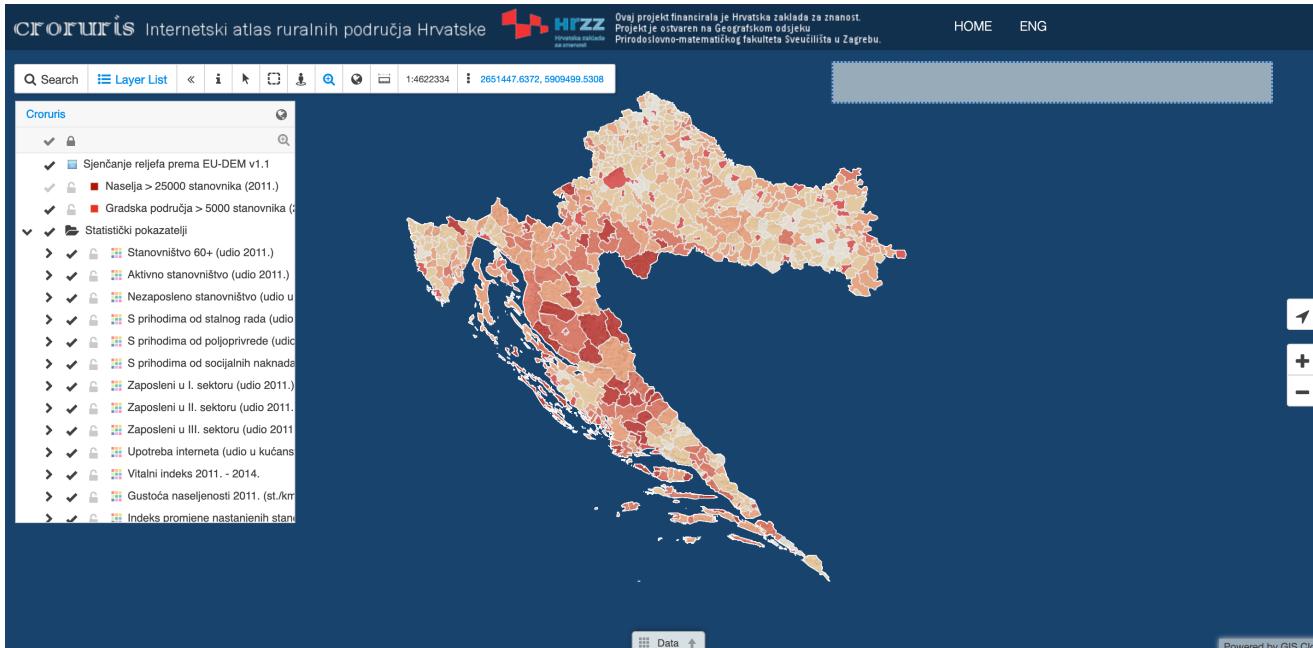
Useljavanje imigranata – potreba
za nekvalificiranom sezonskom
radnom snagom

Izuzetno velika ovisnost o
geopolitičkoj stabilnosti jer je
država sve ovisnija o turizmu

Hvala na pažnji!

Aleksandar Lukić, Petra Radeljak Kaufmann, Luka Valožić, Ivan Zupanc, Marin Cvitanović,
Dane Pejnović & Ivan Žilić (2022) CROATIAN RURAL FUTURES IN 2030: FOUR
ALTERNATIVE SCENARIOS FOR POSTSOCIALIST COUNTRYSIDE IN THE NEWEST E.U.
MEMBER STATE, Geographical Review, 112:3, 332-352, DOI:
10.1080/00167428.2020.1871298

Ovaj rad je financirala/sufinancirala Hrvatska zaklada za znanost projektom 4513.

Mišljenja, nalazi i zaključci ili preporuke navedene u ovom materijalu odnose se na autora i ne odražavaju nužno stajališta Hrvatske zaklade za znanost.

[https://
croruris.giscloud.com/](https://croruris.giscloud.com/)